

Premianti a looseři ve školní třídě. (Re)Produkce školního úspěchu

Kateřina Vojtíšková

Doktorandská sociologická konference
20. 5. 2010

Vzdělání a kulturní zdroje

- Nerovnosti ve vzdělanostních příležitostech podle sociální pozice/vzdělání rodin
 - Kulturní kapitál / kulturní zdroje
 - Diferenciace škol a homogenizace kolektivů – sociální klíč
- ? Jak se ve škole rozdíl v rodinném zázemí projevují a zhodnocují?
- ? Jak se každodenně utváří školní úspěch a neúspěch?
- ? Najdeme ve třídách „dobré“ a „špatné“ žáky?

Etnografie na Malé a Sídlištní ZŠ

- 2 pražské základní školy – „spádové“
- 2 nevýběrové třídy
- Vzdělávací program „Základní škola“
- 09-2008 - 8. ročník do 06-2010 – 9. ročník
- Nové třídní učitelky (M)
- Homogenní – z hlediska učitelů - „běžní“ žáci – bez nutnosti individuální péče
- Heterogenní – z hlediska výzkumu – vzdělání, povolání rodičů, prospěch, aspirace

Hodnocení tříd - pedagogové

Rizikovost kolektivu

Rozpady rodin

Intelligence

Soudržnost - poznamenané odchody na VG, jiné školy

Srovnání s jinými třídami na škole

Žáci zmiňovaní na pedagogických radách

Kázeň, morální profil žáků

Rodiče žáků proti škole

Prospěch v 8. třídě – průměr 1,85/2 (1,12 – 2,53)

Prospěchově výrazně slabší dívky na Malé škole
(podobný chlapcům v obou třídách)

Atributy školního ne-/úspěchu

- Školní úspěch a neúspěch - relativně stálá charakteristika žáka/žákyně, spoludefinuje identitu adolescenta
- Úspěch: snaha, inteligence, cílevědomost, spolehlivost – reprezentace třídy/školy (ekotým, školní parlament, olympiády, testování Menzy, předseda třídy ...), pochvaly, výborný prospěch
- Neúspěch: lenost, bez snahy, specifické poruchy učení, drzost, prohřešky v chování – sankce (poznámky, důtky, dvojky z chování), úzká komunikace třídní učitelky s matkou především kvůli chování, špatný prospěch

Odlišné školní strategie žáků

Oliver:

život hlavně ve škole – tvrdá práce na sobě se vyplácí, je přípravou na dobrou střední školu, později vysokou a budoucí pohodlný život; „tahák“ pro jistotu, ukazování zájmu a aktivity – získávání zkušeností a ocenění, nácvik sociálních dovedností, verbální projev, vzhled, sebereflexivita

Felix:

život je jinde > manuální práce, zábava – postupně odmítá ve škole téměř jakkoli spolupracovat, dává najevo distanci, snaží se o nenápadnost, která má dát nárok na dostatečnou – jde o to „přežít“ – proto i jistá snaha opsat, naděje/víra ve změnu (průlom) na učilišti; škola nebaví > nesnaží se > špatné výsledky (lenost/hloupost vs. volba)

Školní hodnocení – podle RVP

„Hodnocení výkonů a pracovních výsledků žáků musí být postaveno na plnění konkrétních a splnitelných úkolů, na posuzování individuálních změn žáka a pozitivně laděných hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní.“

„[učitel] stimuluje nejschopnější žáky, povzbuzuje méně nadané, chrání i podporuje žáky nejslabší a zajišťuje, aby se každé dítě prostřednictvím výuky přizpůsobené individuálním potřebám optimálně vyvíjelo v souladu s vlastními předpoklady pro vzdělávání.“

V praxi – rozdělení žáků na nejlepší/úspěšné,
většinu/průměrné, slabé/neúspěšné

> selhávání školy/učitelů v povzbuzování nejslabších

Hodnocení žáků učiteli

Hlavní kritéria učitelského hodnocení:

intelligence

zájem/motivace

chování v hodině i v kolektivu vrstevníků

Vnímána jako různě ovlivnitelná

1. Genetika, IQ – vrozená, dědičná
2. Motivace, cílevědomost – dané „zázemí“
3. Chování - svobodná volba, lze s tím pracovat, ukazuje na charakter

Konformita / přijímání řádu a hodnocení

Disciplinace ve škole – prosazování hodnot a norem

- Nejen předávání znalostí, ale také mravního řádu, hodnot, komunikačních a interakčních norem
- ? Jaká souvislost mezi ne-schopností a/nebo ne-/ochotou přijmout školní kulturu, autoritu učitele/učitelky?
- Neúspěšní – obvyklí podezřelí, nedůvěryhodní, drzost, až boje mezi žákem a učitelem

Pokyny ke stolnímu tenisu v budově školy od 1.9.2008

1. **Hrát se povoluje pouze žákům**, kteří mají patřičné vybavení /pálka na stolní tenis, vhodná obuv s podrážkou, která nezanechává stopy na linoleu/
2. V severní budově školy je hra v době mimo vyučování povolena pouze v rámci činnosti školní družiny.
3. Stolní tenis mohou žáci **6. – 9.** ročníku samostatně hrát v době před vyučováním, o přestávkách /pokud žáci tráví přestávku v budově školy/ a po ukončení vyučování do 15.15 hod.
V době po ukončeném vyučování a po 13.35 hod. pobývají žáci ve škole na vlastní nebezpečí.

Mimo uvedený čas je hra stolního tenisu zakázána.

Závěry

- Vzdělání – individuální kapitál, poziční výhoda
- Dobří – špatní žáci, „vítězové“ – „poražení“
- Šlépěje rodičů
- Velmi málo předpokládá další studium na VŠ, proto volí SOŠ (ne G)
- Školní/sociální neúspěch – méněcennost

F. Dolto: *„Neúspěch může mít i progresivní smysl. Nikdy jej však nemá, pokud je dítě v neúspěchu sociálním. Jen neúspěch školní, provázený úspěchy v jiné oblasti, pak totiž není neúspěchem lidským.“*

Děkuji za pozornost.

